

НАПРЯМ 13. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В МОВНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-90>

Костомарова А. П.,

*здобувач вищої освіти 3 курсу спеціальності 081 «Право»
кафедри державно-правових гуманітарних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Макарова Т. П.,

*доктор філософії права,
завідувач юридичної клініки
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ГРОМАДЯНСТВО ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Історичний шлях України до європейської інтеграції, що набув особливої динаміки після Революції Гідності 2014 року та повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році, на даний час вступає у вирішальну фазу. Надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі та офіційний початок переговорного процесу 25 червня 2024 року переводять дискусію про майбутнє українців у європейському правовому просторі з теоретичної площини в практичну. Центральним елементом цієї трансформації є перспектива набуття громадянами України повноправного громадянства Європейського Союзу. Цей процес знаменує собою фундаментальний перехід від тимчасових, кризових механізмів захисту, таких як Директива про тимчасовий захист, до набуття постійного, невід'ємного правового статусу, що відкриває доступ до всього комплексу прав, свобод та обов'язків, закріплених у первинному та вторинному праві ЄС.

Інститут громадянства Європейського Союзу був формально запроваджений Договором про Європейський Союз, підписаним у Маастрихті в 1992 році [1]. Його створення було не стільки юридичною необхідністю, скільки глибоко політичним кроком, спрямованим на досягнення кількох стратегічних цілей.

Ключовою характеристикою громадянства ЄС є його унікальна правова природа, яка не має аналогів у міжнародному праві. Ця природа визначається фундаментальним принципом, закріпленим у статті 9 Договору про Європейський Союз та статті 20 Договору про функціонування Європейського Союзу, в яких зазначено, що «Громадянство Союзу доповнює, а не замінює національне громадянство» [2]. Ця формула має кілька важливих юридичних наслідків.

По-перше, громадянство ЄС є похідним від громадянства держави-члена. Особа не може стати громадянином ЄС, не маючи громадянства однієї з країн-членів, і автоматично втрачає його, якщо втрачає національне громадянство. Європейський Союз не має власної політики натуралізації чи надання громадянства. По-друге, держави-члени зберігають повний суверенітет у питаннях визначення, хто є їхніми громадянами. Це означає, що національне законодавство про громадянство є єдиною підставою для набуття статусу громадянина ЄС.

Процес розширення Європейського Союзу регулюється чіткими правовими нормами, закладеними в його основоположних договорах та розвиненими у практиці. Основною правовою базою для вступу нових членів є стаття 49 Договору про Європейський Союз. Вона встановлює, що «будь-яка європейська держава, яка поважає цінності, зазначені у статті 2, та зобов'язується їх поширювати, може подати заявку на членство в Союзі» [3, с. 5]. Ця стаття є відправною точкою для будь-якої країни, що прагне приєднатися до ЄС.

Європейський вектор розвитку української держави закріплено у ст. 2 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [3], де зазначено, що основними засадами зовнішньої політики України є поглиблення співробітництва з Організацією Північно-атлантичного договору з метою стати її членом, а також створити умови щодо входження України в європейський економічний, політичний і правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі. Український уряд ініціював Угоду про асоціацію з ЄС у 2012 р., проте згодом згорнув підготовку до її підписання 21 листопада 2013 р. Це рішення призвело до Євромайдану та Революції Гідності, що заклали новий етап трансформації політичної системи України, а також засвідчило зростання ролі громадянського суспільства в розбудові української держави та формуванні нового рівня відносин між громадянами та державою [4].

Шляхом запровадження норм, які закріпили курс України на набуття членства в НАТО та ЄС, 21 лютого 2019 р. до Конституції України внесені зміни. Це знайшло своє закріплення у преамбулі Основного Закону та його статтях – 85, 102, 116 та перехідних положеннях. Відтоді Україна прагне повної інтеграції та вступу до ЄС. Політичну частину Угоди про асоціацію підписано ще в березні 2014 р. У червні 2014 р. підписано економічну частину Угоди. 1 вересня 2017 року

Угода про асоціацію набула чинності. Війна росії проти України та її незалежності почалася ще у 2014 р., коли рф анексувала Крим, Донецьку та Луганську області.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 р. українська держава подала заявку на вступ до ЄС. Україна отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі 23 червня 2022 року, що стало історичним рішенням та юридичним закріпленням її європейської перспективи. Важливо розуміти, що цей статус є умовним і залежить від подальшого прогресу в реалізації реформ. ЄС залишає за собою право скасувати його, якщо країна ігноруватиме визначені пріоритети.

Аналіз інституту громадянства Європейського Союзу та його перспектив для України дозволяє зробити низку узагальнюючих висновків. Набуття громадянами України громадянства ЄС стане кульмінацією довготривалого та складного інтеграційного шляху, надавши їм один з найбільш комплексних у світі наборів транснаціональних прав та свобод. Цей процес фундаментально змінить їхній правовий статус, трансформуючи їх з об'єктів тимчасового захисту на повноправних суб'єктів європейського правопорядку. Вони отримають невід'ємні права на вільне пересування, проживання та працевлаштування, політичну участь, соціальний та консульський захист на всій території Союзу.

Успіх України в довгостроковій перспективі буде залежати від своєчасної та якісної розробки та реалізації проактивної внутрішньої політики. Ця політика має бути спрямована на підвищення якості життя, створення конкурентних умов праці, модернізацію соціальної сфери та зміцнення демократичних інститутів. Лише за таких умов українці зможуть повною мірою реалізувати переваги громадянства ЄС, залишаючись при цьому економічно, соціально та культурно пов'язаними з Україною, перетворюючи «відтік мізків» на «циркуляцію мізків».

Таким чином, громадянство ЄС слід розглядати не як кінцеву мету, а як потужний інструмент для глибокої модернізації, зміцнення та процвітання української держави в єдиній європейській родині.

Список використаних джерел:

1. Юрій Гусев. Маастрихтський договір: початок нової ери в історії Європи. LIGA.net. 2024. URL: <https://blog.liga.net/user/gusev/article/54681>

2. Солоненко О. М., Калиновський Б. В. та інші. Мультимедійний навчальний посібник «Право Європейського Союзу. НАВС. 2020. URL: <https://arm.navs.edu.ua/books/eulaw/info/lec6.html>

3. НАДС. Досвід країн-кандидатів на членство в ЄС щодо інституційної спроможності та реалізації державної політики європейської інтеграції. 2022. 48 с. URL: <https://surl.li/ixqzlo>

4. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

5. Лотюк О. С. Громадянське суспільство як чинник євроінтеграції в Україні. *Право і громадянське суспільство*. 2013. № 1. С. 70–78.

6. Костенко А. М. Вплив інститутів громадянського суспільства на євроінтеграційні процеси України. Суми: Сумський державний університет. 2018. 411 с. URL: <https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentDescription?docid=SuSDU.BibRecord.704904>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-91>

Нереп О. Б.,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИКАХ УКРАЇНСЬКИХ БЛОГЕРІВ

Сучасний український медіапростір є активним майданчиком формування нових ціннісних, мовних і культурних орієнтирів, що безпосередньо пов'язані з євроінтеграційними процесами. Блогери – як впливові суб'єкти цифрової комунікації – відіграють значну роль у трансляції європейських цінностей, демократичних принципів, культури толерантності та міжкультурного діалогу. Їхня мовнокомунікативна поведінка відображає зміни у суспільній свідомості, формує нову модель публічного дискурсу, зорієнтовану на прозорість, відповідальність, етичність і відкритість до європейського культурного простору.

Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення того, яким чином євроінтеграційні цінності реалізуються у комунікативних стратегіях українських блогерів, які мовні та дискурсивні маркери сигналізують про орієнтацію на європейську модель комунікації, а також як змінюється мовна культура онлайн-простору під впливом європейських гуманітарних практик.